

Periodisk studieprogramevaluering av lektorutdanning i språkfag og årsstudier i norsk, engelsk og samfunnsfag ved HINN gjennomført høst 2021

Rapport

Innhold

Oppsummering.....	3
Nøkkelinformasjon om studiet.....	3
Valg av kvalitetsområder.....	4
Evalueringskomiteens sammensetning.....	4
Valg av metodikk.....	5
Analyse.....	7
Kvalitetsområde 7:.....	7
Praksissamarbeid.....	7
Innhold i emnene (relevant for behov, didaktisk innhold, opp mot praksis).....	8
Kvalitetsområde 8:.....	10
Flere fag?.....	10
Samkjøring med andre programmer.....	11
Rekruttering og frafall.....	12
SPA-rollen og ansvar.....	13
Kvalitetsområde 6.....	14
Engasjement og lektoridentitet.....	14
Anbefalinger.....	14
Konklusjon.....	16

Oppsummering

Denne rapporten er en periodisk studieprogramevaluering av lektorutdanninga i språkfag ved Høgskolen i Innlandet (HINN). Rapporten evaluerer også årsstudiene i norsk, engelsk og samfunnsfag, men rapporten har hovedfokus på lektorutdanninga i språkfag. Evalueringa er skrevet på bakgrunn av et møte gjennomført 5. oktober 2021 på campus Hamar av en evalueringkomité bestående av tre interne fagansatte, tre fra praksisfeltet, én ekstern representant og med studeveileder ved studieprogrammene (som referent).

De to kvalitetsområdene fra HINNs kvalitetssystem som ble evaluert på møtet, og som blir evaluert i denne rapporten, er kvalitetsområde 7 (Studienes samspill med samfunn og arbeidsliv) og 8 (Utforming og ledelse av studieprogrammene). Under kvalitetsområde 7 tar rapporten for seg praksissamarbeidet og innholdet i emnene. Til kvalitetsområde 8 behandles spørsmål om flere fag, samkjøring mellom studieprogrammer, rekruttering og frafall og SPA-rollen. I tillegg diskuteres spørsmål om engasjement og lektoridentitet knytta til kvalitetsområde 6 (Studentenes læringsmiljø). I løpet av rapporten foreslås tiltak som kan bedre studiekvaliteten ved lektorutdanninga i språkfag, og disse listes opp mot slutten av dokumentet.

Denne periodiske evalueringa er gjennomført parallelt med NOKUTs nasjonale evaluering av lektorutdanningene. Evalueringskomiteen har forholdt seg til selvevalueringa gjort av HINN i forbindelse med NOKUTs gjennomgang, men den kjenner ikke til konklusjonene i NOKUTs nasjonale evaluering.

Nøkkelinformasjon om studiet

Lektorutdanninga i språkfag er en femårig profesjonsutdanning der studentene får undervisningskompetanse i enten norsk eller engelsk på masternivå (fag I). I tillegg til norsk eller engelsk som masterfag velger studentene et støttfag (engelsk, norsk, samfunnsfag) som fag II som de også får undervisningskompetanse i. Studiet er et heltidsstudium som strekker seg over fem år og omfatter lavere og høyere grads studium. Studiets tre første år utgjør 180 studiepoeng og tilsvarer bachelornivå. Lavere grads studium er campusbasert med ukentlig frammøte. Studiets to siste år omfatter 120 studiepoeng og tilsvarer masternivå. Høyere grads studium er samlingsbasert. Utdanninga inneholder også fagene pedagogikk og fagdidaktikk, samt veiledet praksis. All praksis er obligatorisk og har et omfang på totalt 100 dager fordelt over fem år (etter ny studieplan). Praksis er i hovedsak lagt til videregående skole, med unntak av første studieår, da praksis foregår i ungdomsskolen.

For å bli lektorstudent må søkerne ha generell studiekompetanse og minimum 35 skolepoeng fra videregående skole, samt et gjennomsnitt på minimum karakteren 3,0 i norsk (393 timer) og 4,0 i fellesfaget i matematikk (224 timer, som oftest 1P + 2P) fra videregående opplæring. Kravet i matematikk oppfylles også med minimum karakteren 2 i programfag i matematikk med minimum 140 timer (R- eller S-matematikk).

Lektorutdanning i språkfag er integrert, profesjonsretta og forsknings- og erfaringsbasert. Deler av undervisningen på BA-nivå involverer studentgrupper bestående av både lektor- og årsstudenter/fordypningsstudenter, mens lektorstudentene som følger MA-programmet følger undervisning i enkelte emner sammen med studenter fra studieprogrammene Master i kultur- og språkfagenes didaktikk, og Master i digital kommunikasjon. For å sikre kontinuitet og høy faglig kvalitet i arbeidet er det stor grad av obligatorisk tilstedeværelse til undervisning

(minimum 80%). Undervisningen inneholder forelesninger, seminarer, nettseminarer, gruppearbeid, studentframlegg, diskusjoner og samtaler. HINNs digitale læringsplattform benyttes i undervisningen. Her legger studentene inn oppgaver, deltar i nettseminarer og får veiledning og informasjon. Alle emner har obligatoriske arbeidskrav og eksamen.

Valg av kvalitetsområder

I henhold til kvalitetssystemets åtte kvalitetsområder er det i samarbeid mellom studieprogramansvarlig, instituttledere og prodekan for utdanning valgt ut noen områder som vurderes spesielt i denne evalueringa. Komiteen har hatt anledning til å supplere disse områdene med ett eller flere av de øvrige kvalitetsområdene om ønskelig.

Kvalitetsområde 7

Studienes samspill med samfunn og arbeidsliv, herunder praksis/tettere samarbeid mellom skolesektor og UH-sektoren, utdanningsinstitusjonenes overordnede samfunnsmandat (tilpasse fagtilbud til sektor)

Et særlig fokus på dette kvalitetsområdet skyldes at det er viktig å ha et tett og godt samarbeid med praksisfeltet. I regjeringens nasjonale strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene er samarbeidet mellom lærerutdanningsinstitusjonene og praksisfeltet et av fire overordnede mål i strategiplanen. Man trekker særlig fram viktigheten av at samarbeidet skal være gjensidig og utviklende, og at dette skal sikre kvalitet både i praksisfeltet og i UH-sektoren. Diskusjoner om samarbeidet med praksisfeltet kan bidra med nye innspill til aspekter ved praksisoppfølging, gjensidige forventninger og tettere faglig samarbeid med skolene.

Kvalitetsområde 8

Utforming og ledelse av studieprogrammene, særlig studiemodell, fagtilbud og rekruttering til utdanning

En ny studiemodell for lektorutdanninga ble introdusert høsten 2020, og følger nye studentkull fra og med det studieåret. Modellen bidro til endringer i rekkefølgen av emner ved studieprogrammet, og var et forsøk på å løse noen utfordringer med kollisjoner mellom praksisperioder for lektorstudentene og undervisning med årsstudier. Den periodiske evalueringa kan bidra til å løfte fram styrker og svakheter ved modellen, samtidig som den kan tematisere aspekter ved hvordan man kan gjøre utdanninga mer attraktiv ved vår institusjon. Det gjelder særlig rekruttering til de norskfaglige emnene.

Evalueringskomiteens sammensetning

Komiteen bør ifølge veiledning for periodisk evaluering (HINN, 2018) bestå av faglærere på programmet, vitenskapelig ansatte fra universitet eller høgskoler i Norge, én vitenskapelig ansatt med fagdidaktisk eller universitetspedagogisk kompetanse fra HINN eller annen institusjon, arbeidslivsrepresentanter, studieprogramleder fra et annet studieprogram ved HINN, studieveileder på programmet og en sekretær.

Følgende medlemmer ble oppnevnt til å sitte i evalueringskomiteen:

- Kristian Lødemel Sandberg, førsteamanuensis i norsk, Høgskolen i Innlandet (leder)
- Catharine Veronica Perez Meissner, høgskolelektor, engelsk, Høgskolen i Innlandet

- Jill Tove Buseth, førsteamanuensis i samfunnsfag, Høgskolen i Innlandet
- Halvard Haugtomt, lektor ved Storhamar videregående skole
- Siw-Aina Holck, lektor ved Ringsaker videregående skole
- Helene Hauge, programleder for lektorprogrammet i språk ved NTNU
- Kent Are Nettum, tidligere student på lektorprogrammet, nå lektor Gjøvik videregående skole
- Heidi Anine Larsen Skjefstadmoen, studieveileder for lektorutdanninga og årsstudier (sekretær)

Tre av utvalgets medlemmer har undervist ved studieprogrammet, mens lektorene fra regionens videregående skoler har erfaring som praksislærere for lektorstudenter. Den eksterne representanten er leder av forvaltningsutvalget for de 5-årige lektorutdanningene ved NTNU (FUL), og har dermed gode forutsetninger for å kunne bidra med innspill til eventuelle strukturelle og organisatoriske utfordringer og dilemmaer ved vår lektorutdanning. Å ha med en tidligere student i komiteen er en av forutsetningene for å diskutere studieprogrammets sider, og blir en viktig stemme i diskusjoner om samarbeidet mellom lektorutdanninga og praksisfeltet i regionen. Til sammen har deltakerne i komiteen en variert bakgrunn med god kjennskap og erfaring til lektorutdanninga.

Komiteen fikk tilsendt følgende grunnlagsdokumenter for den periodiske evalueringa:

- NOKUTs kartlegging av lektorutdanninga («Høyt opptaksnivå, lav fullføring», NOKUT 2019)
- Høgskolen i Innlandets selvevaluering av lektorutdanning i språkfag (juni 2021)
- Studieprogramansvarliges rapport om lektorutdanning i språkfag, perioden 2019–2020 (11.12.2020)
- Resultater fra Studiebarometeret 2020

Valg av metodikk

Mandatet for studieprogramevalueringa beskriver evalueringa som en «systematisk gjennomgang og drøfting av ulike sider ved hvert enkelt studieprogram». Målet for den periodiske studieprogramevalueringa blir oppgitt i følgende underpunkt:

- Undersøke studieprogrammets kvalitet og vurdere om det er tilpasset nåværende og fremtidige behov for kompetanse i samfunns- og arbeidsliv.
- Identifisere utfordringer og utforme tiltak som utvikler kvaliteten på studieprogrammet.
- Et verktøy for å styre studieporteføljen og sikre at studieprogrammet er i samsvar med gjeldende regelverk.

Komiteen har forstått oppgaven som at den i hovedsak skal rette oppmerksomheten mot å undersøke og diskutere kvaliteten til studieprogrammet på bakgrunn av utsendte grunnlagsdokumenter og kjennskap til studieprogrammet gjennom ulike roller internt og eksternt. Videre har fokuset vært på å vurdere om studieprogrammet er framtidsretta nok i tilbudet som blir gitt, og om HINN utdanner kandidater med den kompetansen som arbeidslivet etterspør. Siden lektorutdanninga er et profesjonsstudium retta mot et arbeidsliv i skoleverket, er det først og fremst kompetansen for arbeid i denne sektoren som blir diskutert.

Komiteen har lagt vekt på å identifisere utfordringer, men også fremme konstruktive forslag til utvikling av studieprogrammet. Den hadde ikke som målsetning å bli enige om en liste med

tiltak for videre kvalitetsutvikling. I stedet har komiteen valgt å fremme ulike mulige tiltak, og den har diskutert noen fordeler ved disse. De mulige tiltakene vil bli presentert underveis i analysene, før tiltakene sammenfattes under punkt åtte (Anbefalinger).

Komiteen har valgt å fokusere på lektorutdanninga i språkfag. Årsstudiene blir ikke behandlet særskilt som studieprogram, men årsstudiene blir kommentert på underveis der det er relevant (for eksempel basert på at organisering av undervisningen er lagt opp med både årsstudiestudenter og lektorstudenter sammen). Å legge hovedvekten på lektordanninga var en avgrensing som komiteens medlemmer var samstemte om. Komiteen ønsket å behandle lektorutdanninga mest mulig fyllestgjørende, og dessuten berørte grunnlagsdokumentene som ble sendt ut, først og fremst lektorutdanninga. Dermed vil mesteparten av evalueringa omhandle lektorutdanninga som studieprogram, men diskusjonene har hatt som hensikt å samtidig bevare og videreutvikle årsstudiene i norsk, engelsk og samfunnsfag som studieprogrammer ved HINN.

For å avgrense diskusjonen til temaene som ble sett på som viktigst blant komiteens medlemmer ble det i oppstarten av evalueringsmøtet utforma en agenda for dagen etter en innspillsrunde. Her ble temaene som det var interesse for å diskutere blant komiteens medlemmer, samla opp og sammenstilt. Følgende temaer ble bestemt:

Under kvalitetsområde 7 (Studienes samspill med samfunn og arbeidsliv):

- Praksisarbeid
- Innhold i emnene
 - Relevant for behov?
 - Didaktisk innhold?
 - Opp mot praksis

Under kvalitetsområde 8 (Utforming og ledelse av studieprogrammene):

- Flere fag?
- Samkjøring av lektorutdanninga og årsstudier
- Rekruttering (og frafall)
- SPA-rolla

I tillegg var det ønskelig å diskutere ett tema under kvalitetsområde 6 (Studentenes læringsmiljø):

- Engasjement og lektoridentitet

Den videre analysen og evalueringa er strukturert i samsvar med lista over tema under hvert kvalitetsområde. De tre kvalitetsområdene vil danne hovedoverskrifter, og de enkelte temaene vil danne underoverskrifter. Liknende poenger som oppstod i ulike deler av diskusjonen er samla under det temaet der disse best passer inn.

Analyse

Kvalitetsområde 7:

Praksissamarbeid

Punkter som ble diskutert under praksissamarbeid, var kommunikasjonsutfordringer, fagkombinasjon hos studentene og praksislærerne, fordeler ved praksislærerteam og hvordan rekruttere gode praksislærere.

Flere i komiteen pekte på kommunikasjonsutfordringer mellom HINN, skoleledelsen og praksislærerne. Noen mente at dette kunne skyldes at informasjon ikke går videre fra personen i skoleledelsen som praksiskoordinator har hatt kontakt med. Informasjonen kan stoppe opp her, og går ikke ut til praksislærerne tidsnok. Et konkret forslag, som gjennomføres ved NTNU, er å ansette partnerskapsledere. NTNU har ansatt partnerskapsledere som er engasjert fra NTNU og er frikjøpt 20% fra stillingen ved praksisskolen. 20%-stillingen brukes til koordinering mellom NTNU og praksisskolen. Frikjøpet legges til en konkret arbeidsdag, slik at partnerskapslederne har mulighet til å delta på møter med universitetet denne arbeidsdagen. Dette har ført til et tettere og mer forpliktende samarbeid, og sikrer også kontakten mellom universitetet og arbeidslivet.

Det har også vært problemer med at studentene og praksislærer ikke har samme fagkombinasjon, og at studentene dermed får få undervisningstimer i egne undervisningsfag. Det gjør at praksislærere må spørre andre lærere på skolen om studenter kan få benytte seg av timer hos dem for å gi studenter mer praksis i undervisningsfagene sine. Ettersom HINN nå legger opp til å ha fokus på ett fag i praksisperioden, kan denne situasjonen bedre seg. Da kan det også bli lettere å finne praksislærere. Et konkret forslag til forbedring er at studentene får tildelt to praksislærere i form av et praksislærerteam (med én praksislærer i hvert av undervisningsfagene til studenten). På den måten kan man sikre seg at begge fagene er representert innad i et praksislærerteam, og det er mulig å dele på veiledningsoppgaven.

Noen komited medlemmer har gode erfaringer med å opprette praksislærerteam på skolen. På disse skolene er det å være praksislærer en ettertraktet oppgave. Ringsaker videregående er interessert i å dele sine erfaringer med denne organiseringen av praksis med de andre praksisskolene, for eksempel på et førpraksismøte eller liknende. Dette ble tatt godt imot i komiteen, og det var bred enighet om at praksislærerteam vil være positivt både for studentene som får et bedre tilbud, og for praksislærerne som kan dele ansvaret for studentene. Dette vil også bidra positivt til utfordringa med at mange praksislærere ikke den formelle veiledningskompetansen som egentlig kreves for å være praksislærer. Ringsaker løser det med å ha praksislærerteam, der noen praksislærere har formell veiledningskompetanse og noen ikke. Dessuten skal studentene få oppleve en autentisk hverdag som lærer når de er i praksis, og en større opplevelse av å jobbe i team, kan bidra til dette. Opplevelsen er at studentene får flere undervisningstimer når det er praksislærerteam som følger dem opp. Det er for øvrig godt for praksislærere å være i et praksislærerteam dersom det oppstår vanskelige studentsaker. (Det bør for øvrig ligge en pakke klar for slike saker så man vet hva man skal gjøre, for disse sakene er gjerne veldig arbeidskrevende.)

En tilstøtende problemstilling er at det er viktig å skaffe gode praksislærere, og at det må sees mer på hvordan praksislærere rekrutteres. På noen skoler sender rektor ut en fellesmail til alle lærerne i august med spørsmål om noen kunne tenke seg å være praksislærere, men dette blir feil tidspunkt å spørre på. Det blir få praksislærere som melder seg når det ikke ligger en

tydelig forventning der om at skolen *skal* stille med et visst antall praksislærere. Det bør være krav til hvor mange praksislærere skolen skal stille med. Her ble det stilt flere spørsmål av komiteen: Er det mulig å inngå avtaler enda tidligere enn i dag? Går det an å gå ut fra et estimat for antall mulige studenter framfor å vente til de eksakte studentallene er klare? Hvilke forpliktelser stilles egentlig til partnerskolene, hva skjer når ingen melder seg som praksislærere og skolen ikke tar imot studenter et år? Går det an med færre studenter på partiene?

I forlengelsen av dette ble det også påpekt at det å være praksislærer bør lønnes bedre, da ville for eksempel flere møtt på førpraksismøtene. Det økonomiske er også en side ved å operere med praksislærerteam kontra å ta et praksisparti alene. Slik avtalene er nå, forutsetter et praksislærerteam at praksislærererne i teamet også deler på den økonomiske kompensasjonen for partiet, noe som ikke nødvendigvis gjør en slik ordning attraktiv. Avslutningsvis under dette punktet sees det på som en utfordring at mange praksislærere ikke leverer evaluering av samarbeidet med HINN, og det bør foreslås initiativer eller tiltak som forbedrer dette.

Innhold i emnene (relevant for behov, didaktisk innhold, opp mot praksis)

De konkrete punktene som ble diskutert under innhold i emnene, var fagkunnskaper før praksis, temadag om undervisning på yrkesfag, plassering av fagdidaktikken i studiemodellen, fagdidaktiske seminar dager, å skjermes fra oppgaver i emnene i praksisperioden, faginnholdet og trinninnretninga på samfunnsfagsemnene og innretninga på masteroppgava.

Det ble påpekt at flere praksislærere har opplevd at studenter kommer og skal ha praksis i noe de har hatt lite undervisning i ved HINN. Dette byr på utfordringer, for praksislærere kan ikke bruke tid ute i praksis på fagopplæring. På dette punktet ble det ytret et ønske om at studentene kom mer faglig forberedt før praksis, og punktet gjaldt mest for samfunnsfag. Et forslag her er å gjennomføre en endring av hvilket fag de har praksis i på andreåret og tredjeåret: Kanskje praksis på lektor 2 burde vært i fag I og praksis på lektor 3 burde vært i fag II, slik at studentene er mer faglig forberedt? Videre hadde det vært en fordel for praksislærererne å få oppgitt en oversikt over hvilke temaer studentene har vært igjennom i undervisningen ved HINN, slik at undervisningsplanene i praksisskolene kan justeres deretter. Plasseringen av studentene på ulike trinn i praksisskolene (særlig om de plasseres på Vg1, Vg2 og Vg3) må også samsvare med hvilke emner studentene har hatt ved HINN. Dersom de faglige temaene studentene har vært gjennom ved HINN kommuniseres i større grad til praksisskolene, kan dette avstemmes bedre.

Det ble også adressert at studentene ikke er godt nok forberedt på å undervise yrkesfagelever. Halvparten av elevene i videregående skole går på yrkesfag, og mange av lektorstudentene er selv veldig akademiske. Noen får seg et praksissjokk når de skal ut og undervise på yrkesfag. På PPU ved HINN har de hatt gjesteforelesning om FYR (fellesfag, yrkesretting og relevans). Kunne tilsvarende vært tatt på en temadag eller liknende for lektorstudentene? I fagdidaktikkemnet (på engelsk) har det pleid å være en gjesteforeleser fra videregående som underviser på yrkesfag, men siden lektorstudentene ikke har undervisning i fagdidaktikk i fag I før på fjerdeåret, kan det kanskje være positivt å ha en slik temadag (for eksempel knytta til yrkesfag) tidligere i utdanningsløpet. På den måten kan studentene benytte en slik temadag i forkant av praksis for å diskutere didaktikk retta mot en spesifikk elevgruppe. Det var også et

ønske om å ta en titt på emneplanene for fagdidaktikken i samfunnsfag med tanke på relevans for yrkesfag.

I forlengelsen av dette kom det ønske om at studentene skulle hatt fagdidaktikk mye tidligere, enten innbakt i flere emner helt fra starten av studieløpet, eller som seminardager.

Ønskesituasjonen hadde vært at fagdidaktikkemnet i fag I (som i dag er på 20 studiepoeng) ble fordelt med flere moduler gjennom studieløpet. Studentene føler ikke nødvendigvis at de går på en profesjonsutdanning, men mer på en disiplinlig utdanning. Det fører til mye vekt på fagkunnskap, men ikke nok om hvordan de skal bruke fagkunnskapen i klasserommet, sett fra studentenes perspektiv.

Et konkret grep for å hjelpe studentene til å se relevans mellom fag og klasserommet kan være fagdidaktiske seminardager. Disse seminarne kan være praksisforberedende seminarer der studentene får i oppgave å knytte fagstoffet de har hatt om så langt til hva som kan gjennomføres på bakgrunn av fagkunnskapen i praksis. For å øke arbeidslivsrelevansen kan det brukes gjesteforelesere på disse seminardagene, og gjesteforeleserne kan bli bedt om å utforme oppgaver som studentene må løse basert på fagkunnskapen i fag I eller II. Slike seminardager kan styrke lektoridentiteten (se kvalitetsområde 6 for mer om dette). Seminardagene må i så fall gjøres obligatoriske, slik at studentene deltar. Mange av studentene på årsstudiene våre skal også bli lærere, så seminardagene kan også tilbys disse studentene.

En slik type praksisforberedende seminar kan være en måte å møte at lektorutdanninga skårer lavt på arbeidslivsrelevant i studiebarometeret, både ved HINN og andre institusjoner. Samtidig er det viktig å ha i mente at for eksempel lektorstudenter ved NTNU oppgir at de ikke nødvendigvis tenker at de utelukkende utdanner seg til å jobbe som lærere selv om de går på en lektorutdanning. Studentene tror også at de utdanner seg til å kunne jobbe for eksempel i forlagsbransjen, og de ønsker seg dermed mer informasjon om andre bransjer, ikke kun om læreryrket, og dette kan bidra til å forklare den lave skåren på arbeidslivsrelevans. Man kan altså informere om andre yrker som man er kvalifisert til for å vise større arbeidslivsrelevans, men spørsmålet er om dette er innenfor vårt mandat for lektorutdanninga.

Et moment som kom opp til forholdet mellom emnene og praksis, er at studentene ikke bør ha andre oppgaver fra HINN samtidig som de er i praksis, men dette ser ut til å bli en mindre utfordring når den nye studiemodellen er faset helt inn. I nåværende studiemodell på lektor 4 har studentene en stor prosjektoppgave gjennom hele høstsemesteret, også mens de er i praksis. I ny studiemodell er praksis på lektor 4 lagt til vårsemesteret, det vil si at det ikke blir praksis samme semester som prosjektoppgaven. Det ble sett på som en positiv endring.

Flere praksislærere har reagert på at emneplanene i samfunnsfag har samsvart dårlig med skolefaget, men her har det nå skjedd en emneplanrevidering som vil tre i kraft etter hvert. Emneplanene på samfunnsfag er nå endret blant annet i tråd med fagfornyelsen. Forhåpentligvis er samfunnsfagsemnene nå mer tilpasset skolen, både videregående og ungdomsskolen. Emneplanen på engelsk og norsk sørger for et faglig nivå som praksislærerne er fornøyd med, men det blir påpekt at studenter med norsk ikke har tilstrekkelig kompetanse i nynorsk. Selv om norskstudentene har både arbeidskrav og eksamen på begge målformer underveis i studiet, er det mange som ikke har gode nok nynorskkunnskaper når de kommer ut i praksis. Det er også viktig å framheve at fordelene med at emnene er mer disiplinlige på

lektor (enn på grunnskolelærerutdanningene) er at studentene får en tydelig undervisningskompetanse i et fag (og at dette spiller videre sammen med fagdidaktikkemnet).

Et annet moment som berørte innholdet i emnene, gjaldt hvilke skoletrinn fagkunnskapen i samfunnsfagsemnene er mest aktuell for. Det at lektorprogrammet er retta mot trinn 8–13 i skolen, er utfordrende for samfunnsfag, da temaene som *kan* omfattes av samfunnsfag, er helt forskjellig fra ungdomsskolen til videregående. På ungdomsskolen ligger historie og geografi i samfunnsfaget, mens samfunnsfag på videregående er et fellesfag i tillegg til å bli spesifisert i programfag. Emneplanene ved HINN retter seg mot undervisning i samfunnsfag på videregående. Selv om vi har lærerkrefter til å undervise i historie og geografi, er det vanskelig å legge inn mer av dette når programmet retter seg mot trinn 8–13. Vi kan ikke ta inn for mye historie og geografi slik at studentene får for lite samfunnsfag og mister undervisningskompetansen i samfunnsfaget, men det har kommet inn noe historiekomponenter og geografikomponenter i de reviderte emneplanene nå. Dette er fortsatt veldig vidt, men det er et bidrag til at noe ved innretninga på samfunnsfag i ungdomsskolen blir ivaretatt.

Et siste punkt som ble diskutert under kvalitetsområde 7, var innretninga på masteroppgava ved HINN. Denne masteroppgava har disiplin-faget som grunnlag, og den skal ha en didaktisk dimensjon, men den må ikke være en ren fagdidaktisk oppgave (studentene blir lektorer i faget, ikke i fagdidaktikken). Her er det mulig å legge til at studentene skal skrive en relevantstekst som de kan benytte til søknader til undervisningsstillinger. Ved NTNU må studentene skrive en relevantstekst på en side som skal følge masteroppgava der de beskriver hvordan oppgaven kan knyttes til profesjonsrelevans, og dette gjøres også ved masterløpet Norsk i skolen ved HiØ. Et slikt forslag kan vurderes ved HINN for å vise arbeidslivsrelevansen og den didaktiske dimensjonen ved masteroppgava, men relevantsteksten bør ikke inngå i selve masteroppgava, men heller være et dokument ved siden av, så masteroppgava kan stå trygt på egne bein enten i didaktiske eller disiplin-faglige sammenhenger.

Kvalitetsområde 8:

Flere fag?

I selvevalueringa i forbindelse med NOKUTs nasjonale evaluering tas det opp om man bør tilby flere fag på lektorutdanninga. Status i dag er at de fleste av studentene våre tar ett språkfag kombinert med samfunnsfag, ikke to språkfag. Studentene sier selv at dette skyldes for stor arbeidsbelastning, og at det blir for mye lesing med bare språkfag.

Spørsmål som ble diskutert her, var: Kan flere fag bidra til økt rekruttering? Hvilke fag kunne i så fall vært relevant? Flere komiteemedlemmer pekte på historie og RLE, som HINN allerede har fagmiljøer i. Idrett, psykologi, rettslære og musikk ble også nevnt. Disse fagene er mest aktuelle sett i lys av de allerede eksisterende fagmiljøene, men det er ikke nødvendigvis flere lærere i disse fagene som er mest etterspurte i skoleverket. Skolene har størst behov for fremmedspråklærere (tysk og fransk), men der har ikke HINN noe fagmiljø. Her kan det også legges til at det ved NTNU er svært få studenter som velger disse fagene.

Det ble videre påpekt at engelsk og norsk er store fellesfag i skolen, og at det trengs mange lektorer i disse fagene. Derfor er det mindre heldig at de fleste studentene velger

kombinasjonen av ett språkfag og samfunnsfag. Mange ender opp med å undervise 100% i fag I (hvis de har samfunnsfag som fag II) etter endt lektorutdanning, fordi det er mange med mye samfunnsfagkompetanse som underviser i videregående. Det er med andre ord ikke så heldig for jobbsituasjonen etter fullført utdanning at samfunnsfag er hovedbreddefaget på lektorutdanninga. Flere får ikke nødvendigvis brukt samfunnsfaget, og de utdannes nærmest til ettfagslærere.

Komiteen vil gjerne at det skal utredes om det går an å tilby flere fag som fag II for å øke attraktiviteten til lektorutdanninga. Det ble ikke satt opp en prioritert rekkefølge, men RLE peker seg ut ved et aktivt og sterkt fagmiljø som også holder til på Hamar. Samtidig må man ha i bakhodet at det er veldig timeplanmessig krevende å ha stor valgfrihet i antall fag.

Samkjøring med andre programmer

Det finnes ulike modeller for samkjøring mellom disiplinstudenter og lektorstudenter ved ulike universiteter og høyskoler. Ved lektorutdanninga i språkfag ved HINN går lektorstudentene sammen med tre andre studentgrupper på ulike tidspunkt i studieløpet: årsstudiestudenter, fordypningsstudenter og masterstudenter på Master i kultur- og språkfagenes didaktikk. I dag er det bare pedagogikkemnene som samler alle lektorstudentene på tvers av fagkombinasjoner, uten andre studentgrupper.

Samkjøringen av årsstudium og lektorutdanninga byr på noen utfordringer, og avstanden mellom studentgruppene merkes særlig på samfunnsfag. I emnene som tas av lektor 3 og årsstudentene blir det for stort sprik mellom årsstudentene som kommer rett fra videregående og tar årsstudiet for å finne ut hva de vil studere videre og erfarne lektor 3-studenter som kan miste motivasjon av å gå sammen med studenter som er helt ferske. Det blir for stort faglig sprik mellom erfarne lektor 3-studenter og årsstudentene her, og det er vanskelig å få undervisningen til å treffe en så ulik gruppe. Samfunnsfag har hatt et ønske om å splitte lektor- og årsstudenter, men har ikke fått gjennomslag for det på grunn av økonomiske ressurser. Her hadde det hjulpet med egne seminarer for lektorstudentene.

Andre læresteder har andre løsninger. Ved NTNU lager de egne emnekoder og emneplaner for lektorstudentene som går sammen med disiplinfagstudentene, og de legger inn noe ekstra i emneplanene for lektorstudentene som dreier seg mot profesjonsfaget og fagdidaktikken. Praksisen med egne emnekoder og emneplaner gjelder også ved HINN, men det er i hovedsak tenkt at studentgruppene skal ha det samme innholdet. Det er også mulig å differensiere på denne måten ved HINN, for eksempel ved egne seminarer for lektorstudentene, men som diskutert over, bør årsstudiestudenter og lektorstudenter få det samme faginnholdet i og med at de i stor grad kvalifiserer seg for like jobber. Følgende spørsmål kan gi en inngang til å tenke endring på dette punktet: Går det an å ha mye felles undervisning, men utnytte ulike emnekoder og emneplaner i litt større grad (slik at emnene kan innrettes litt ulikt for studentgruppene)? Forslagene som er diskutert om temadag eller fagdidaktiske seminar dager er modeller som kan fungere her.

En annen utfordring er knytta til praksisgjennomføring. Det er en utfordring for årsstudiene at det er undervisningspause når lektorstudentene er i praksis. Ved at årsstudentene hos oss ikke får et annet tilbud mens lektorstudentene er i praksis føler årsstudentene at de går på et annenrangs studium og at de blir nedprioriterte. Dette gjelder spesielt på samfunnsfag.

Samfunnsfag prøvde å løse denne utfordringa i fjor ved å ha tverrfaglig gruppeprosjekt mens lektorstudentene var i praksis. Dette gikk dessverre veldig dårlig. Det ble heldigitalt på grunn av korona, og dette var ikke en god løsning. Det kunne kanskje fungert bedre med fysisk oppmøte.

Men noe av kabalen fungerer bedre med den nye studiemodellen (selv om det ikke fungerer optimalt). Tidligere fortsatte undervisningen i norsk mens lektorstudentene var i praksis på førsteåret. Det er bedre nå med opphold i undervisningen. Dette virker også å gå greit for årsstudentene siden norsk er et stort lesefag, da får de god tid til å lese seg opp på pensumlitteratur, men det er ikke nødvendigvis lett å plassere innlevering av arbeidskrav på fornuftige tidspunkt for begge studentgruppene (årsstudium kan for eksempel benytte tida lektorstudenter er i praksis til skriveoppgaver, mens lektorstudentene må gjøre dette parallelt med annen undervisning for å skjerme praksis).

Ved NTNU stopper ikke undervisningen opp mens lektorstudentene er i praksis. Der må lektorstudentene selv henge med på det som skjer mens de er i praksis. Faglærer må kompensere for manglende undervisning for lektorstudentene, for eksempel med videoundervisning eller liknende. Deres utfordring med denne løsninga er å gi nok informasjon og sørge for god nok tilrettelegging. Lektorstudentene sier imidlertid at de liker at de går sammen med disiplindefagstudenter, at de vurderes med lik kompetanse og læringsutbytte.

Det er også tydelige fordeler ved samkjøring. Det er en fordel for norsk, som er et fag få lektorstudenter velger. Det blir et større miljø når undervisningen er sammen med flere, og det virker som om studentgruppene setter pris på å være en større gruppe. Det er derfor viktig å sørge for å gjøre årsstudiene attraktive, ikke bare fordi det å ha et godt tilbud har en verdi i seg selv, men også fordi tilleggseffekten er at man kan opprettholde fagtilbudet for lektorstudentene.

To spørsmål som bare ble diskutert kort, var de følgende: Hvilke kanaler brukes egentlig for å markedsføre studiene for kommende studenter? I hvilken grad er egentlig studentene klar over hva som kreves før de starter på studiet?

Rekruttering og frafall

Studiebarometeret viser at mange lektorstudenter jobber mye ved siden av studiene, og at dette går ut over tidsbruken på studiene. Det er stort sprik mellom de som nesten ikke bruker noe tid på studiene, og de som bruker mye tid. Det er mange som svarer at de går på det studieprogrammet de helst vil gå på, men det er ikke like mange som svarer at de er fornøyde med studieprogrammet. Vi skårer også lavt på relevans for arbeidslivet (men dette kan skyldes at arbeidslivet studentene ser for seg, ikke nødvendigvis bare er skolen, som nevnt tidligere). Punkter som ble diskutert her, var rekrutteringa til norskfaget, oppretting av linjeforeninger, konsekvenser av opptakskravet i matematikk og grunner til frafall.

Norskmiljøet synes de rekrutterer for få studenter til norsk, og i hvert fall sett opp imot behovet for norsklærere. Spørsmålet her er hvordan øke rekrutteringen til norskfaget. Det konkrete som ble nevnt her, er at du er sikret jobb hvis du velger norsk. Dette er et viktig argument som kan brukes mer i rekrutteringsarbeid. Utover dette er det nok først og fremst

samfunnstrekk (og ikke kvaliteten på lektorutdanninga ved HINN) som gjør at ikke flere søker seg til norskfaget.

I forlengelsen av dette kan de nasjonale opptakskravene nevnes: Kan opptakskravet om 4 i matte ha ødelagt noe for rekrutteringen til vår lektorutdanning i språkfag? Det blir spennende å se hvordan det slår ut at karakterkravet nå foreslås fjernet. Det ble også pekt på at norsk er et tungt fag, og at mange havner på 3 eller 4 i dette faget. Mange lar seg styre av hvilke fag de har gode resultater i når de skal velge studieretning.

Noe som kan bidra positivt for å rekruttere til lektorutdanninga, er linjeforeninger. Linjeforeninger er veldig viktige for lektoridentiteten, samhold og rekruttering, samarbeid faglig og sosiale ting, og ved NTNU har de en linjeforening som virker positivt på denne måten. Her kan det antakeligvis opprettes kontakt og avlegges besøk for å få oppstartshjelp. Linjeforeninga her brukes også i rekrutteringsøyemed: Ved NTNU bruker de lektorstudentene til å reise ut på sin gamle videregående før jul for å informere om utdanninga de går på. Spesielt på realfag virker det som om dette bidrar positivt til rekrutteringen. De bruker også studenter på åpen dag og lignende arrangementer som gjør informasjonen morsommere enn vi ansatte nødvendigvis får til.

Vi har allerede åpen dag for lærerutdanningene i juni, men siden vi ikke får lov til å kontakte søkerne, har oppmøtet blitt dårlig de siste to årene. En mulighet er å også ha åpen dag i april før søknadsfristen. Vi må gjøre det vi kan for å beholde de som søker for å få dem til å takke ja, og videre for å beholde de som starter. Linjeforening virker viktig, men det er også mulig å benytte seg av de strukturene som man har startet oppbygging av under koronaperioden. Kan læringsassistentene brukes til noe her for å få opp mer sosial aktivitet på programmet?

Grunner til frafall ble videre diskutert, men uten at det peker seg ut en hovedgrunn. Det finnes veldig mange grunner til at studenter slutter. De aller fleste som slutter på lektorutdanninga fortsetter på andre utdanninger. Vi må derfor fokusere mest på å fortsette med det vi er gode på, framfor å tilpasse tiltak mot forskjellige grunner til at studenter velger å slutte.

SPA-rollen og ansvar

Det var bred enighet i komiteen om at det er en fordel med en og samme studieprogramansvarlig (SPA) for lektorutdanninga og alle tilhørende studieprogrammer (årsstudier, fordypninger og Master i kultur- og språkfagenes didaktikk). Det er viktig å ha en samlende SPA som har det overordna blikket på utdanninga. Nåværende SPA får mye skryt for innsatsen med å blant annet bedre informasjonsflyten mellom fagmiljøene og SPA.

Samtidig er det noen utfordringer med denne ledelsesmodellen. At SPA ikke har personalansvar (men at dette ligger hos instituttlederne) kan virke som en noe vanskelig situasjon. Det kan synes som at informasjonen ikke flyter like godt mellom SPA og alle instituttlederne (som da er de som har personalansvar for dem som underviser på programmet). Det er ikke alltid SPA får vite hvem som skal undervise på emnene før veldig sent, og dette er viktig informasjon siden SPA er den som har det beste innblikket i hva som foregår faglig på programmet. SPA må derfor finne seg i å ha mindre frihet (siden slike spørsmål alltid må avklares med instituttlederne). Rollen kan karakteriseres som en rolle med stort ansvar, men liten myndighet. Det ble videre kommentert at en stilling på bare 50% med

så mye ansvar virker som en liten stillingsressurs. Det var enighet om at ressursen burde styrkes.

Kvalitetsområde 6

Engasjement og lektoridentitet

Det framstår krevende, men også nødvendig, at det oppstår et tydelig studentmiljø ved studieprogrammet. Det er viktig å ha et studentmiljø der studentene kan snakke med studenter i kullet over seg (blant annet om det de lærer i emnene på HINN og om relevans for praksis). Tiltak som for eksempel seminarer som aktiviserer lektorstudentene spesielt og en aktiv linjeforening kan styrke fellesskapsfølelsen. Her virker det som om HINN har vist mye engasjement for å få opp aktiviteten blant studentene (blant annet felles lunsj), men at studentene ikke deltar. Derfor bør det nok prøves ut om slike tiltak kan være mer studentdrevet framover, framfor at det må skje i regi av HINN. Forhåpentligvis kan dette bidra positivt også faglig. Studentene som er mye på campus gjør det som regel best på eksamen, men dette fordrer at det er noen ildsjeler blant studentene. Hvis noen starter, er det lettere for andre å overta ansvaret etter hvert, så det utvikler seg en kultur.

Lektoridentiteten kan også styrkes når de deltar i praksisfeltet. Det er viktig med gode praksislærere som studentene kan se opp til, og også her kan lektoridentiteten utvikles. I praksisskolene fokuseres det kanskje mer på læreridentiteten enn en spesifikk lektoridentitet, men flere av praksislærerne antyder at de godt kan snakke mer med studentene om lektorrollen. Drømmen hadde vært at HINN hadde en 20%-stilling ute i praksisskolene, for en slik stilling kunne kanskje også bidratt her. Oppsummert kan altså både HINN og praksisskolene motivere studentene gjennom å snakke med dem om samfunnsrollen de har.

Et konkret forslag her, er et oppstartsseminar for lektor 1 med både HINN og praksisfeltet der vi bevisstgjør studentene på hva de skal lære i løpet av de fem årene, hva som går hånd i hånd med hva, og at alt (både fagkunnskap og didaktikk) er viktig. Så trengs det også jevnlig repetisjon av denne informasjonen gjennom studieløpet. Dette er en anledning til å forklare den kompliserte studiestrukturen, og hva som er grunnen til at studieløpet er slik det er. Da kan man gi hele bildet av hvor studentene skal hen med utdanninga. Noen studenter kan ha forventninger om at de skal starte på en lærerutdanning, og er kanskje ikke forberedt på hvordan lektorutdanninga er bygd opp annerledes enn grunnskolelærerutdanningene.

Anbefalinger

Basert på diskusjonene i komiteen er det flere tiltak som synes aktuelle for å forbedre studiekvaliteten innenfor kvalitetetsområde 6, 7 og 8. Denne rapporten behandler først og fremst lektorutdanninga i språkfag, men noen av tiltak vil også være aktuelle og positive for årsstudiene i norsk, engelsk og samfunnsfag. Tiltakene er ikke listet opp i prioritert rekkefølge, men i den rekkefølgen de opptrådte i analysen over. For noen av tiltakene er det lagt inn utdypende forklaringer. Videre kontekst for tiltakene er gitt av analysene over.

Følgende tiltak er aktuelle:

- Ansette partnerskapsledere på praksisskolene
 - Partnerskapsledere kan hjelpe til med å skape tettere kontakt mellom HINN og praksisfeltet. Her kan man se til NTNU og opprette stillinger med 20 % frikjøp ute i de videregående skolene som lektorstudentene har praksis på.

- Etablere rutiner og insentiver for praksisoppfølging med praksislærerteam
 - Det er en utfordring når praksislærere ikke har tilsvarende fagkombinasjon som studentene. For å sikre at studentene får praksis i begge fagene når de er i praksis, bør det etableres rutiner som gjør praksislærerteam (der flere praksislærere går sammen om praksisoppfølging) til en anbefalt modell når studentene ellers ikke vil få dekt praksis i begge undervisningsfag. Det bør etableres økonomiske insentiver som gjør dette til en løsning som svarer seg for praksislærere som går inn i slike team.
- Lage en pakke med støtte ved vanskelige studentsaker som kan ligge hos praksiskoordinator, og som kan oversendes praksislærere ved slike situasjoner
- Sørge for bedre økonomi for de som er praksislærere, slik at praksislærere i større grad stiller ved førpraksismøter, profesjonsseminar og leverer evalueringsskjema av praksis
 - Når praksislærere ikke møter på campus, forsvinner en viktig brikke i den toveisutvekslinga som trengs for å binde lektorutdanninga til praksisfeltet. Årsaken til det lave oppmøtet framstår som økonomisk begrunnet, og med en bedre lønning av jobben som praksislærer vil man også i større grad kunne forvente et bedre oppmøte fra skolene.
- Inngå tidligere og tydelegere avtaler om antall praksispartier med praksisskolene
- Endre på hvilket fag som har hovedfokus i praksis på lektor 2 og lektor 3
 - Praksis på lektor 2 kan endres til å være i fag I og praksis på lektor 3 i fag II for å sørge for at studentene er mer faglig forberedt.
- Lage kortfatta oversikter over temaer som studentene har hatt i fagene (før praksis)
 - Disse temaoversiktene kan praksislærere få tilgang til. Temaoversikter kan gjøre det enklere for praksislærere å justere undervisningsplanen så studentene får utnytta fagkunnskapen fra fagene. Temaoversiktene kan utformes av studentene selv og oversendes praksislærerne.
- Innføre didaktiske seminarer eller temadager for å knytte fagkunnskap til praksis
 - I den nye studiemodellen er det lagt inn profesjonsseminarer i tilknytning til praksis (etter modell fra grunnskolelærerutdanningene). Denne rapporten diskuterer og framhever andre tilnærminger til hvordan kombinasjonen av fagkunnskap og yrkesrelevans kan synliggjøres og utvikles. To konkrete forslag er å enten ha didaktiske seminarer eller temadager. Didaktiske seminarer kan gjennomføres ved å invitere praksislærere (eller andre) til å utforme praksisrelevante oppgaver som studentene skal løse basert på kunnskaper fra fagene. Temadager kan gjennomføres ved å invitere en gjesteforeleser, og der hele dagen blir satt av til temaet. Et aktuelt tema her er yrkesfag. Dette er læringsaktiviteter som kan legges inn i semester uten praksis, eller som kan erstatte opplegget med profesjonsseminar visse semester (som en aktivitet *før* praksis framfor etter). Slike aktiviteter bør tilbys både disiplinarystudenter og lektorstudenter.
- Sikre at studentene har tilstrekkelig nynorskkompetanse før praksis i norskfaget
 - Dette kan skje ved en obligatorisk nettbasert test som må bestås før praksis, da som et tillegg til at begge målformer blir prøvd i norskemnene.
- Vurdere å innføre et ensides følgebrev til masteroppgava som gjør greie for profesjonsrelevansen til oppgava

- Følgebrevet bør ikke integreres i oppgava, men kan leveres inn enten underveis i siste semester eller følge med som et tilleggsdokument til sensuren.
- Gjennomføre en utredning av om HINN kan tilby RLE som fag II
 - At de fleste studentene velger samfunnsfag som fag II, gjør at HINN ikke utdanner lektorer med en fagkombinasjon som skoleverket etterspør, men at man kan bli en «enfagslærer» i ett språkfag. RLE framstår som et aktuelle alternativ særlig siden HINN har et godt fagmiljø her. Hvis en gruppe lektorstudenter velger RLE i stedet for samfunnsfag, vil lektorutdanninga gi mer variert kompetanse blant utdanna lektorer.
- Sørge for et eget tilbud til årsstudiestudenter på samfunnsfag mens lektorstudentene er i praksis, så årsstudiestudentene får en annen og tilsvarende nyttig impuls i perioden.
- Argumentere tydeleg for norskfaget i rekrutteringsarbeid
 - I spørsmålet om arbeidslivsrelevans er norskfaget vesentlig.
- Gjøre en innsats for å få lektorstudentene til å starte en linjeforening
 - Erfaringene hittil tyder på at oppstarten av en slik linjeforening bør skje nedenfra og være studentdrevet. HINN kan for eksempel delegerer oppgaven med å lyse ut noen roller til et styre for en linjeforening til læringsassistenten ved studieprogrammet. De som går inn i et slikt styre, kan bli satt i kontakt ved tilsvarende linjeforeninger ved NTNU, og HINN kan støtte en studiereise dit, men bør la etablering og videre utvikling av en linjeforening ligge hos studentene.
- Arrangere åpen dag i april før søknadsfristen
- Styrke ressursene til SPA-rollen enten med større stillingsressurs eller mer støtte fra administrasjonen
- Arrangere et oppstartsseminar med representanter både fra HINN og praksisfeltet
 - Et oppstartsseminar kan gjøre tankegangen bak lektorutdanninga (og fordelinga mellom de ulike elementene) mer forståelig for studentene.

Det er verdt å minne om kvalitetene ved studieprogrammene slik de foreligger. Tiltakene som utformes på bakgrunn av denne rapporten bør ivareta fordelene ved studieprogrammene samtidig som det videreutvikles.

Konklusjon

Studieprogrammet bør videreføres.

Hamar, 8.11.21

Kristian Lødemel Sandberg